

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt IX. Regis Galliaë mors. Pontificis curæ, & obitus. Populi Romani furor.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

contagione, quàm custodum frequentia, ne adigeretur vna & eadem frons prospicere, nec vna eademque manus defendere plura & longinqua loca. Quamobrem cum essent tunc in Belgio quatuor dumtaxat Episcopatus, modicus quidem numerus tot ac tam frequentibus prouinciis, prudenti consilio illos multiplicare statuit, quando ad earum animarum perniciem finitimorum hæreticorum insidia multiplicabantur. Itaque deliberatâ re cum Louaniensi Academia, eiusque Theologo Francisco Sonnio ad id Romam misso, qui vnus erat inter electos prius à Ferdinando cum selectis Protestantium disputaturos, eius operâ, & Oratoris Vargæ, multos post menses obtinuit à Pontifice, vt denuò tres Archiepiscopi, & vndecim præterea Episcopi instituerentur. Ad hanc porrò institutionem, habitam & à Paulo, & postea à successore, præter aliorum Ecclesiasticorum prouentuum attributionem, largiter se profudit Principis ærarium, à quo singulis ex nouis Episcopatibus annum subsidium suppeditatum est mille & quingentorum aureorum, donec aliunde illis prospectum foret. Quamquam populi, ab hæresi illic obsessi, qui maiori præsidio muniri recusabant, quòd hosti cedere cupiebant, hoc ipsum beneficium postea inter secessionis titulos annumerarunt, perinde quali regionis priuilegia fuissent hoc pacto violata; quod simile erat, ac si quereretur pupillus, suâ libertate se spoliatum à tutore, quòd illum imperio medici subiecisset. Sed hoc accidit subsecutis temporibus.

1559.

g Vide Stradam copiosè de hoc agentem lib. 2.

C A P V T IX.

Regis Gallia mors. Pontificis curæ, & obitus. Populi Romani furor.

Concordiæ tamdiu exoptatæ publica Romæ gaudia triduo sunt celebrata, ac pro ea Deo grates persolutæ, dispositis ^a Elia in arce festis ignibus, habitâque solempni supplicatione, cui ipse Pontifex interfuit. Sed Rex Gallia, cuius vitæ tam cruenta bella innoxia fluxerant, lethalem sibi nouam pacem expertus est. Etenim cum ex factionibus nuptiæ inter Regis sororem, ac Sabaudia Ducem celebrarentur; cumque ^b Rex ipse in equestri prælij ludo mira edidisset agonalis virtutis exempla, accidit, vt post contractas ab eo feliciter & plaudente coronâ plurimas hastas, cum penè digrederetur è campo, infortunato quodam impetu actus, Gabriele Comitem Mongomerium ad concurrentem secum lacerauerit:

^a Diarium Magistri cærimoniarum, 5. & 7. Maij 1559.

^b Vide Belcarium libro 28. n. 31.

1559. siuerit: neque licuit Comiti aleam declinare, incassum diu precatus, ne Rex amplius defatigaretur. In hoc igitur nouo fatalique concursu, ex Comitis lancea diuulsus frustulum in dexterum Regis oculum insiliit, & ad cerebrum vsque peruasit; atque ita post undecimum ægotationis molestissimæ diem extinctus est Henricus 10. Iulij, anno ætatis suæ quadragesimo. Comes non aliam hinc pœnam sustinuit nisi illam (ineuitabilem cuiuscumque manifestæ innocentia, & tamen peracerbam) quod nimirum interfectus sui Principis, quamuis non voluntarius, demonstraretur. Sed post diuturnum temporis spatium veluti fato contigit, vt idem ob voluntarium læsæ Maiestatis patratum crimen mortem ignominiosam carnificis manu subierit.

Henrico occumbente prauulida in Gallia Catholicæ Fidei ara concidit, & in Republica Christiana clarum bellicæ virtutis lumen occubuit. Fidem ille tanto studio sustinuerat, vt inter hæreticis incendia, quæ vndique in Germania, in Heluetia, in Anglia flammæ sustulerant, vix aliqua fauilla in Galliam transuolauerint, ex verò confestim, seu Catholicorum concionantium flatu, seu hæreticorum delinquentium sanguine fuerint extinctæ. Is enim uero militari virtute ille Hercules fuerat, qui suâ manu Caroli Quinti victoriis opposuerat, *Non plus ultra*. Henrico Franciscus Secundus successit, ætate puer, valetudine imbecillus, ingenio mediocri, coniux Mariæ Scotorum Regina; cui, vt dictum est, Guisius Dux, duoque Cardinales Ducis fratres auunculi erant, qui in breui Regis principatu omnem ferè auctoritatem occuparunt.

Hæc Henrici mors accidit Pontifici perluctuosa, tum ob publicum religionis studium in Galliam, tum ob priuatam inter ipsos beneuolentiam, tum quod vndique desertum ac periclitantem se cerneret. Erant Hispani tum læsi, tum præpotentes nouæ pacificationis emolumentis, tum etiam liberi à strenuissimi bellatoris annuli fræno. Nouellus Cæsar & iniuriâ exulceratus, & commercio Romæ seiunctus: qui ideirò in postremis Augustanis Comitibus, mense Martio habitis, post propositum illie ab ipso Concilium, nec à Protestantibus nisi pristinis eorum conditionibus iniquissimis acceptum, Passauiensẽ pacem confirmarat. Angliæ Regina, eiusque regnum in Ecclesiam perduelles. Nec maior domi quàm foris seu tranquillitas seu securitas; Proceres auersi, quippe aut spoliati aut proculcati; populi ob onera frementes; fratris filij infamiâ ab ipso, & in illis ipse Paulus quoque, eiusque iudicium eadem infamiâ

miâ respersum : nec illi quidem dumtaxat infamiâ notati, sed animo infensi, vsque adeò, vt iam Cardinalis ac Paliani Dux Bruxelas legauerint Paulum Filonardum^e, quò se apud Philippum purgarent, quòd adhuc ea illi obsequia, in quæ animo prouiderant, non præstitissent, quoniam necesse ipsis fuerat obsequi voluntati Pontificis, nunc verò eius famulatu solutos suam omnem operam ad dicere regiæ clientelæ; haud animaduertentes, studere se tunc domum locare, cum ea ruinam iam minabatur, ac proinde oportere potius quàm pretium exigere à conducturo, pretium persolvere fulciant. Palianum Regi Dux offerebat, excusabatque non accepta à se Regis oblata ob Pontificis vetitum. Hortabatur Marcum Antonium Columnam, vt oppidi possessionem sibi compararet, ostensâ illius rei utilitate, & propositâ ratione quâ id per iudicium consequeretur. Adeò siue animi perturbationes siue infortunia mentem obæcant, vt fatius duxerint Caraffenses, inania offerentes, reconciliationem tentare cum hostibus implacabiliter offensis, idque per nouam iniuriam patrum, cuius potestati ipsorum capita fortunaque subiacebant, quàm ipsum patrum per obedientiam remissionemque mollire, cui vigeant in sinu duo viuida amoris in eos semina, sanguinis nexus, & beneficia collata. Et satis patuit ipsorum proponendum insipientia ex sapientia regiæ responsionis, quæ fuit: ^d Darent operam Pontificis gratiæ recuperandæ: in eo siquidem euentu se illorum solatio haud defuturum; sed cum ipse tantum impendisset operæ vt cum Pontifice reconciliaretur, nolle nunc in dissensiones nouas incidere.

4 Pontifex igitur angoribus vndique obsessus, oppressusque octoginta quatuor annorum onere, cessit naturæ die 18. Augusti, * cum tribus antè diebus obiisset Aloysius Lippomanus^f, Bergomensis Antistes, vir de Concilio & Ecclesia optimè meritus. Paulus mortis propinquus Cardinales acciuit^g, & studio ac voce moribundi, sed facundiâ supra moribundi conditionem, eos ad concordiam hortatus est, ad habendam de Deo vnicè rationem in eligendo successore; eisdemque S. Inquisitionis tribunal commendauit, quod ille potissimum aduersus propinquas hæreses propugnaculum censebat. Tum Queuæ Cardinali, qui propius ad ipsum accesserat, eosdem sensus per miram animi præsentiam Hispanicè iterauit.

5 Princeps vtique fuit virtute Religionis eximius^h, addictus ad eam profitendam in sacris claustris vel à puero: quare decimo quinto ætatis anno Cœnobium Prædicatorum ingressus est, eam institutionem amplexurus; sed à consanguineis inde per vim abductus.

Pars II.

Yyy

ctus.

1559.

^e Constat ex mandatis Filonardo datis à Cardinali, 28. Februarij; & ex epistola ad eundem scripta à Duce Paliani, 1. Maij; & ex scriptura Ducis ad Marcum Antonium Columnam, quæ sunt apud Burghesios.

^d Extrat in summa criminum Caraffæ Card. facta à Fisco, inter scripturas Guisiorum.

^e Diarium Magistri cærimoniarum. ^f Scripsit eruditam catechismam Patrum, aliorumque interpretum Genesis, & Graecorum & Latinorum.

^g Conclauis, & Diarium Magistri cærimoniarum, 18. Augusti 1559.

^h Cuncta existant in narratione Nauageri.

1559.

Ætus. Verùm non euanescente propterea ex eius animo huiusmodi voto, quasi puerili quodam impetu, condidit ætate maturâ Regularium Ordinem, perutilis in Ecclesia exempli, cui Ordini non ab ipso Pauli nomine, quod in illo retinebat, nomen est inditum, sed ab administrata Teatina Ecclesia, quam illum complexus dimittebat. Tiarâ Episcopali ab eo depositâ, Purpura non quaesita ipsum quaesivit. Quoad ille vixit, numquam visus est aut animi candorem cordare, aut in pietate tepefcere, aut Apostolici studij libertatem fluxarum rerum rationibus posthabere. Excelluit eruditione, cum Græcas litteras æquè ferè ac Latinas calleret, essetque Diuinarum Scripturarum perquàm peritus, Theologicis doctrinis imbutus, ac supra modum versatus in libris, quos Theologiæ Princeps ipse eius conscriperat. Miram à natura eloquentiam accepit, sed cum appetentia nimia, vt eam omnes admirarentur; quæ frequenti pabulo in præcella fortuna semper irritata, numquam exaturata, ingentem adulationem excitauit præsentem, sed non minorem irrisionem absentem. Laxior æstimator suæ, angustior alienæ tum potentia tum prudentiæ; sed nihilominus nauus virtutis cognitor ac remunerator. Studium pietatis non potuit in eo extinguere quosdam spiritus vel à patria, vel à familia, vel à temperamento haustos. A patria retinuit immoderatam quamdam sollicitudinem in vestium concinnitate, splendoremque pompæ supra Ecclesiasticam, in exteriori cultu: à familia nimium amorem sanguinis, & in sanguine nimiam existimationem titulorum, amplitudinisque mortalis: à temperamento, quamdam agendi rationem elatam, vehementem, iracundam, & quamdam seueritatem, quæ animi tumorem præferre videbatur. Plus habuit pectoris ad puniendâ crimina in quouis sublimi capite, quàm prudentiæ ad eadem præpediendâ. Amplitudinem omnem sacrosanctæ suæ potestatis habuit pro mensura eam sapienter exercendi, haud animaduertens, rebus naturalibus non ciuilibus effatum illud aptari, *Frustrâ esse potentiam quæ non reducitur ad actum.* Nationem Hispanicam, & Austriacam familiam insigniter auersabatur, nec sibi temperabat, quò minus indecoris indignisque vocibus in eam obloqueretur; cum existimaret libertatem ab illis ereptam fuisse populis in Italia per bella, Ecclesiæ in Hispania per sanctiones: eandem libertatem concessam hæresi in Germania per conuentus, aut non auditis ab eo aut non probatis Austriacorum responsis; nimirum, In Italia fuisse certatum non vtrum sed cuiam ex exteris seruiendum foret: Ecclesiasticam iurisdictionem in quouis alio transmontano Principatu amplio-

quam

quàm in Hispania non vigere; hæresim verò acriores hostes quàm Austriacos in Germania haud expertam fuisse. Plures leges emendationesque promulgavit, quarum aliquæ vt à solo auctoris consilio conceptæ fuerant, ita postmodum auctori superstites non fuere: inter eas æternâ laude dignum Paulum reddit S. Inquisitionis tribunal, quod illius studio & antea per Consiliarij auctoritatem, & postea per Principis potestatem exercenti acceptam refert Italia seruaram in se Fidei integritatem: & ob hoc opus saluberrimum eò benè merentior honorabiliorque ille nunc superest, quò tunc indignius & inhonestius habitus est.

6 Etenim ipsius morteⁱ, quæ horâ vigesimasecundâ accidit, non expectatâ, populus manè, vbi sciuit extinctam in Pontifice vitæ spem, impatiens retinendi ampliùs odij in eum congesti, tum ex angustis, tum ex oneribus, efferatusque potissimè in sacrosanctum illud sed formidabile tribunal, ad Capitolium confluxit: & quamquam Cardinales denuntiarent, vt ab omni se tumultu abstineret, idemque pariter consilium illi ferrent plerique prudentiorum ciuium; quidam tamen æstuantibus rabie, haud passi popularium furorē tepescere, qui aut citò aut nihil efficit, eos inflammârunt ad splendidam insaniam, quâ se veros Romanos per animosam audaciam ostentarent. Quare nondum vacante Sede, magno impetu ad S. Inquisitionis carcerem conuolarunt, tunc situm prope minorem Tyberis ripam, eoque vulnerato, qui è S. Dominici familia ibi Commissarij nomine præsidebat, fores perfregerunt, captiuosque liberarunt, præterito colore, quòd iulij de causis ibi detinerentur, sed priùs adductos, vt iureiurando affirmarent, se cunctos probos esse Catholicos; tum fenestrarum ostiorumque fores, ac libros illic asseruatos combusserunt. Inde conuerso furore ad celebre S. Mariæ supra Mineruam Cœnobium Dominicanorum, qui in eo sacro munere à Pontifice potissimùm adhibiti innocens quasi scopus erant, in quem popularis malevolentia tela collimabant, in eos contumeliis coniectis, tamquam in exploratores, sacrarumque confessionum vulgatores, venerandi illius loci incendium parabant, nisi auctoritas præcipuè Iuliani Cæsarini petulantiam frænasset.

ⁱ Cuncta quæ sequuntur, extant in Diario Magistri cærimoniarum, aut in Historia Noreijs, vel in Comitibus Pij V.

7 Sed aduersus memoriam Pauli, eiusque familiae, nullam, quantumuis enormem, iniuriam prætermisere. Etenim eodem die ad Capitolium regressi, Pontificis simulacro, illic per infaustum honorem tres ante menses erecto, nasum ac brachium abscidere. Post biddum promulgarunt edictum, vt intra posteri diei spatium vnusquisque deiiceret perfringeretque stemmata, quæ fortasse penes se essent,

1559.

essent, *tam inimica illi populo ac tyrannica familia Carassensis*, addictâ transgressori pœnâ, ut is tamquam proditor & infamis, eiusdem concrematâ domo, haberetur. Quod effectum est in iis etiam stemmatibus veteris Oliuerij Cardinalis, qui eximio Romæ ornamento fuerat, & dum vixit virtutibus, & post mortem magnificentiâ, adeoque per sua illic insignia superstes erat in multarum sacrarum magnificarumque ædium fronte. Dein rursus in marmora sæuientes, memorato demortui Pontificis simulacro caput amputarunt: permiseruntque, ut Iudæus quidam, quasi denuò Christum in suo Vicario ludificatus, probroso crocei coloris pileo suo diu illud congeret, ad vlciscendam Pauli sanctionem, quâ iubebatur inhonesta illa natio hac tesserâ se à Christianis discernere; ac subinde caput illud per urbem volutarunt, & post plurima illata dedecora in Tyberim coniecerunt. Eò deuentum est, ut abominatio à domibus ac simulacris processerit vsque ad vocabula. Quare Octavianus Reueria Episcopus Tarracinæ, qui Conclauis, ut appellant, Legatus fuit, dum Sedes vacauit, ac ephemeridem tragicè iucundam de illa scripsit, ibi narrat, eos quoque minutos venditores, qui suas merces humeris gestantes, ac per urbem circumeuntes solent emptores inuitare, exclamando voce Italicâ, *Bicchieri, carasse*, hoc est, *Calices, ampulle*, ausos non fuisse vocabulum illud *carasse* præferre, tamquam execrabile, adeoque aliud parum Romæ vitatum substituisse, forsitan *ampolle*.

Vaticani Patres torrenti obsistere non audebant, cum animaduerterent, tam insuperabilem illum esse in ea furoris eluuiæ, quam debilem post breuem inundationem; tametsi inter eos multi etiam ex minimè studiosis in Carassenses, & Paceus potissimum, infremerent, & in Purpuratorum cœtibus tam vilem tolerantiam detestarentur. Verùm Romani ciues, reputantes paulatim, prout vsuuenit per noctis solitudinem, sua facinora, à se parum agnita in turba diei, ex se quisque cœpit sibi timere; & in subsequendis conuentibus Capitolinis vniuscuiusque priuatus timor omnium communis euasit. Quapropter quò se munirent, proposuerunt Marco Antonio Columnæ, Romam reuerso, aliisque Proceribus à Paulo male habitis, ut secum coniungerentur. Illi verò solidiori magisque conducibili vindictæ intenti, quam inanibus contumeliis aduersus inanimatas imagines, recularunt in eius defensionem ingredi, cuius participes consiliorum non fuerant: obtulerunt quidem, si populus in posterum secum sociari vellet, se cum illis conuenturos & tunc in rebus deliberandis, & postea in sustinendis inceptis. Interea
Marcus

Marcus Antonius Palianum armis & incolarum ope recepit; de quo conquestus est cum Cardinalibus Orator Gallicus, dicens, Ducem Ioannem Caraffam sub Regis esse patrocinio. Ex altera parte apud Collegium violentiam excusauit Columna, quasi illatam, quò Ducis ministri subducerentur iniuriis, quas in eos meditabantur incolæ diuexati ac tumultuantes. Ceterum obedientiam exhibuit iussionibus siue tunc Cardinalium, siue postea futuri Pontificis, & inde interim egressus est.

9. Iam verò Procerum responsio, de qua diximus, ciues expositos supplicio deserentium, timoris frigore furoris æstum compressit, cœperuntque hi moderatione quâdam insolentiam temperare. Duos fratres Caraffenses laicos Româ in exilium exturbarunt, non tamen Cardinalem, habitâ gradus ratione; professi in edicto, se mortui Pontificis voluntati obtemperare, qui viuens fratris filios in exilium expulerat. Postea Collegium adeuntes petiere Gallestij recuperationem, oppidi, sicuti narratum est, possessi tunc à Duce Paliani. Sed Carpenfis Cardinalis, loco Bellaij Purpuratorum Principis, tunc ægrotantis, eos grauissimis verbis obiurgauit ob tot commissa scelera, pœnarum minis deterruit; & simul quò efficaciores minæ forent, eandem spe veniæ condiuit, ipsos cohortatus, vt sacrum Collegium placarent per obsequia, quæ ad impetrandam sibi elementiam valerent & ab ipso Collegio & à nouo Pontifice. Quare populi Custos (Conseruatorem appellant) qui populi nomine loquebatur, res gestas neque purgans neque damnans, quippe non suas, oransque vt in aliis iustus dolor excusaretur, dixit: Ciuium reuerentiam conspici in hoc ipso officio, quo per demissionem supplicum ad auctoritatem sacri Senatus confugerant, ac integram illi obedientiam præstarent. Atque ita Kalendis Septembribus, post duodecimum ab obitu Pontificis diem, vrbs quieti restituta; ad quam restituendam nihil timore validius, vbi quies ipsa valida prænoscutur ad metum postea depellendum.